

Nedělní úvaha (kázání) na text biblické knihy Genesis

Smrt a hrob Sára

Sára byla živa sto dvacet sedm let; to jsou léta Sářina života. Zemřela v Kirjat-arbě, což je Chebrón v kenaanské zemi. Abraham přišel, aby nad Sárrou nařikal a oplakával ji. Pak od zeměle vstal a promluvil k Chetejcům: „Jsem tu u vás host a přistěhovalec. Dejte mi u vás do vlastnictví hrob, kam bych zemřelou pohřbil.“ Chetejci Abrahamovi odpověděli: „Slyš nás, pane. Jsi mezi námi jako kníže Boží; pochovej svou zemřelou v nejlepším z našich hrobů. Nikdo z nás ti neodepře svůj hrob, abys mohl zemřelou pohřbit.“ Abraham se nato Chetejcům, lidu té země, uklonil a promluvil k nim dále: „Souhlasíte-li, abych zde svou zemřelou pohřbil, slyšte vy mne: Přimluvte se za mne u Efróna, syna Sócharova, ať mi přenechá svou makpelskou jeskyni, která je na konci jeho pole; ať mi ji před vámi přenechá za plnou cenu stříbra, abych měl vlastní hrob.“ Efrón zasedal uprostřed Chetejců. Efrón chetejský tedy Abrahamovi v přítomnosti Chetejců odpověděl přede všemi, kteří měli přístup do rady v bráně toho města: „Nikoli, pane; slyš ty mne. To pole je tvé, i ta jeskyně na něm je tvá; dávám ti ji před očima synů svého lidu. Tam pochovej svou zemřelou.“ I uklonil se Abraham před lidem té země a v přítomnosti lidu té země pravil Efrónovi: „Raději slyš ty mne. Dám za to pole stříbro. Vezmi je ode mne a já tam svou zemřelou pochovám.“ Efrón Abrahamovi odpověděl: „Pane, slyš ty mne. Pozemek má cenu čtyř set šekelů stříbra. Co to pro nás znamená? Jen pochovej svou zemřelou.“ Abraham souhlasil a odvážil Efrónovi stříbro, jak on sám v přítomnosti Chetejců navrhl, čtyři sta šekelů stříbra, běžných mezi obchodníky. Tak připadlo Efrónovo pole v Makpele naproti Mamre, pole i s jeskyní na něm a všechno stromoví na poli i na všem jeho pomezí kolem, do Abrahamova majetku před očima Chetejců, všech, kdo měli přístup do rady v bráně jeho města. Abraham potom svou ženu Sárrou pohřbil v té jeskyni na poli v Makpele naproti Mamre, jež je u Chebrónu v kenaanské zemi. Tak připadlo pole Chetejců i s jeskyní na něm Abrahamovi, aby měl vlastní hrob.

(Gn, 23. kapitola)

**Vhodné je doplnit tento text četbou tzv.
Malého historického kréda
(Dt 26,1-10/resp. 5-9).**

***Vlevo: Pohřb Sára (engraving by Gustave
Doré from the 1865 La Sainte Bible)***

Abrahama jsme naposledy opouštěli po veliké zkoušce. Ukázal v ní, proč je praotcem víry právě on, poučil nás. Dokázal, že smyslem života nejsou mu vlastní děti, půda či bohatství, ale vztah s Hospodinem. Dnes se podíváme na jeho vztah s obyvateli Kenaanu, tedy s místním etnikem, v jehož zemi se Abraham jako host usadil.

Po prvním přečtení příběhu o koupi hrobky pro zesnulou Sáru se dost možná zaradujeme. Slušné vztahy, které mezi oběma tábory panují, jsou nepřehlédnutelné. Abrahamova uctívá žádost, otevřená náruč Chetejců, veřejné a transparentní jednání všech stran. Žádné záludnosti, chtělo by se říci. Abraham je v roli přistěhovatele, chová se slušně, nic si nenárokuje a vše si platí, napadne nás dost možná tváří v tvář přistěhovalecké krizi. Pojdme se na ten příběh podívat podrobněji.

Přenáší nás na veřejné zasedání městské rady, Abraham tam přednáší svou žádost jako host, cizinec, kterému nepatří ani píd' země a nemá místo v radě obce. Abraham by mohl jednat z nároku na zemi celou; ostatně mu ji Hospodin již několikrát slíbil; jenže svěřit místním tento Hospodinův plán by se rovnalo nejspíš sebevraždě. Notabene, teprve slíbené další generace ukáží, zda si zemi zaslouží, resp. uvidí se, zda je Hospodin zemí obdaruje. A my jako čtenáři Bible víme, že to bude kvůli jejich reptání a uhýbání nejednou na vážkách. Nyní jsme však v příběhu s Abrahamem, chlapíkem statečným a hluboce oddaným Hospodinu. Jeho víra jej však nevede k teroristickým akcím ani územním nárokům. Chce si prostě koupit kousek země, té země, kterou má jeho lid jednou dostat. Je to paradox. Velké Boží sliby velikého lidu a vlastní země tváří v tvář realitě; jednoho jediného syna musí Abraham málem obětovat a první kus půdy si musí koupit.

Prvním kouskem země nemá být navíc pozemek k podnikání; žádný začátek prosperity či cílevědomý plán, jak se v cizině prosadit. Za koupi prvního pozemku stojí láska; láska k milované Sáře a touha důstojně jí pohřbit. Právě skrze Sáru se tak mají uskutečnit oba velké sliby Hospodina, byť symbolicky a vlastně jinak, než bychom si jako čtenáři představovali. Skrze Sáru se narodil první a jediný potomek lidu a její tělo má spočinout na prvním vlastním kousku země. Abraham kupuje hrob. A v tomto duchu také na městské radě jedná.

Zajímavá je autorita, kterou jako bezzemek a cizinec má. *Kniže Boží* je oslovení, které si musel vydobýt jinak, než majetkem či mocí. Zřejmě je nějak patrné, že je to muž hluboce věřící, jeho skutky vzbuzují respekt, pozitivní reakce a uznání. Chetejci nabízejí přímo své hroby k pochování Sáry. Není to však jen akt úcty a vstřícnosti. Hroby úzce souvisí s kultem a náboženstvím. Chetejci by se nikdy nesmířili s pohřbením cizáka vedle vlastní rodiny. V tomto by se nechovali jinak, než např. evangelíci a katolíci u nás, kteří mají hřbitovy striktně oddělené. Nabídkou vlastního pohřebiště nabízejí vlastně Chetejci Abrahamovi vlastní náboženství. V rámci přirovnání dneška tak vlastně říkají, že pokud chce Abraham zůstat, měl by přijmout jejich náboženství. To je však pro Abrahama nepřijatelné.

V jednání městského zastupitelstva tak Abraham umně kličkuje a staví na ochotě povolení k pohřbu. A obrací se na předního z rady, jakéhosi starostu jménem Efrón. Ten mu nabízí zdarma hrob i pole, na první pohled je to velkorysá nabídka. Stačí, aby Abraham přikývl, a vše je ujednáno; jednání se děje před svědky a vše má úřední platnost. Jenže přijetím pozemku zdarma by se Abraham stal Efrónovým vazalem, poddaným. Archeology nalezený Chetejský zákoník mluví v tomto smyslu jasně a odkrývá nám záměr chetejských starousedlíků. Vlastně v dosavadním průběhu jednání nabízejí Abrahamovi dvě možnosti. Buď se asimiluje, nebo se stane levnou námezdní silou poddanského druhu.

Když jde o peníze, ledacos se dá hodit za hlavu. Člověka zdobí přizemní hodnoty. A přizemní jsou v našem vyprávění i Chetejci. Abraham s nimi nechce splynout, jako poddaný by se ovšem rovněž hodil. Abraham jedná až nápadně stroze. Odmitá a zdůrazňuje, že chce hrob koupit. A karneval vychytralosti pokračuje. Ostatně už etymologie jména starosty nám ledacos odhaluje. Jméno Efrón odkazuje k prachu. Jednak tedy k pomíjivosti a také k jisté zemitosti až přizemnosti. Bible nám odkrývá, že Chetejci jsou lidem Inoucími k zemi a půdě a prahnoucími po pozemcích. Úplný opak Abrahama. A když ten jejich návrhům odolá, nabídne starosta prodej za úplný "pakatel". 400 šekelů stříbra. Za 30 šekelů jste si tehdy koupili otroka. Za 7000 šekelů se dal koupit pozemek pod celé město. 400 šekelů nebyl rozhodně pakatel. Abraham se nehandruje a souhlasí. Všichni se rozcházejí.

A nám zbývá otázka, kterou jsme nečekali. Není to otázka po cizincích a přistěhovalcích, ale po vlastních hodnotách a prioritách. Lze na nich postavit budoucnost? Chetejská cesta je bez budoucnosti. Svou milovanou zemi ztratí, o opěvovanou půdu přijdou. Ani ne tak proto, že je jednou vyženu přistěhovalí Izraelci. Archeologie ukazuje, že na vojenském tažení úspěch Izraelců nestál. Historie ukazuje, že nikoli moc a zbraně, ale duchovní hodnoty rozhodují. Ony jsou důvodem, proč chudí a téměř bezdětní přistěhovalci mají budoucnost. A proč zámožní a pevně usazení starousedlíci rozplynou se jako prach ve větru.

Kde jsem v tom příběhu my? Také jsme sem kdysi přišli. Vlastně každý národ do své země kdysi přišel a každá země patřila kdysi někomu jinému. Dnešní oslavy tematizují zemi, náš uplatněný nárok na tento kus půdy, náš domov. "Země česká, domov můj," zpívá se v naší národní hymně. Jenže postupně zvítězil především důraz na onom "můj". V posledních sta letech se naše země stala skutečně jenom naše. Nejen naší vinou, pravda. Jenže spolu s odchodem Němců a Židů vstoupil do našich srdcí strach o každý kus hlíny, který jsme nově nabyli. A ať už s tím odchody našich etnických sousedů souvisí více či méně, faktem je, že láska k zemi vytěsnila v našem národě jiné hodnoty, na které snad bylo dříve více místa. Láska k zemi. Při-zemní láska. Láska k zemi vytěsnila lásku k Bohu. A naše se staly především přizemní hodnoty. Ač jsme zdánlivě pevně usazení uprostřed naší kotliny, nastoupili jsme cestu Chetejců, cestu, která vede ke ztrátě duchovní (ne-přizemní) identity a paradoxně následně i ke ztrátě země samé.

Ztráta země nepřichází jen příchodem ruských či německých tanků, či hord islámských imigrantů, svou zemi ztrácíme ve chvíli, ba možná nejvíc, když z ní emigrují její lidé. Bez větších otázek a dilemat odcházejí za lepším. Na lepší půdu, do lepší země. Protože jediné, co jsme se v posledních stu letech naučili, je milovat zemi jako majetek a nikoli dar. A jako Chetejci chceme vlastně jediné. Vydělat. Mít se lépe. Dohnat ekonomicky západ. Případně tam utéct. Protože přizemní hodnoty navzdory svému slovnímu kořenu neopěvují zemi, ale pouze nás.

Nabízí se nám jedno srovnání. Dvou otců zakladatelů, srovnání Abrahama a Tomáše Garrigua Masaryka (*pozn. na základě knihy Jiný TGM a v tisku publikovaného rozhovoru s autorem P. Kosatíkem*). Oba jsou si v něčem velmi podobní. Oba nahlíží člověka jako bytost zakotvenou nikoli přizemně a mezilidsky, ale především duchovně. Masarykovo pojetí humanity má náboženský základ (nazývaný u Masaryka základem mravním), člověk se člověkem stává jen a pouze v zodpovědném vztahu vůči ideálu, který je mimo něj a který jej přesahuje, v zodpovědném

vztahu vůči transcenci, vůči Bohu. Masarykova demokracie není vládou pouhého lidu, pouhého člověka, jako živočišného druhu se svými potřebami a právy, ale vládou člověka duchovně vyspělého, se svými povinnostmi a zodpovědností. Vláda lidu Hospodinova, vláda Abrahamových potomků, má být zakotvena stejně. Protože i biblická humanita je zakotvena stejně. A náš dnešní příběh, a tisíciletý příběh lidu Abrahamova, nám říká, že jen takto zakotvená humanita, jen takto zakotvený národ, má šanci přežít.

Říká se, že demokracie je v zásadě dvojitá. Ta kontinentálně evropská, vzešlá z Francouzské revoluce, se bez Boha obejde. Vychází z toho, že demokracie je dílem lidí, kteří se snaží co nejlepším způsobem upravit své vztahy. Tak, aby slabí příliš netrpěli, aby soudy a policie fungovaly a vlaky jezdily. Takové pojetí demokracie má ale vždy tendenci sklouznout k populismu, k vítězství lidské přizemnosti, nízkých hodnot. Vůle většiny je mu zákonem. Na piedestalu této demokracie stojí totiž jen člověk, který sám sebe, svůj názor i svou společnost obdivuje, ba zbožňuje. Tato sebestřednost platí bohužel pro primitivy v hospodách i pražskou kavárnu.

Masaryk byl zastáncem demokracie anglosaské. Ta vychází z představy, že demokracie je moderním pokračováním a rozvinutím duchovních hodnot, zodpovědnosti, ale i důvěry a lásky zakotvených vztahem k Bohu. Masaryk toto pojetí nabíral od své ženy Charlotty a hlavně z cest do Ameriky, kde ho fascinovalo, že občanské obce splývaly s obcemi náboženskými. Masarykovi nebyla demokracie jenom nejistým dílem lidí, byla ukotvena i mimo ně.

Mám za to, že kdyby Masaryk přišel pouze s tímto, nikdy by neuspěl. Měl svým způsobem štěstí, že vsadil na správné vítěze války a moc podepřel i silou, tj. legiemi. Masarykovu republiku máme jen díky tomu, že nám ji jako politický vítěz vnutil. Jen díky tomu se naším prezidentem stal někdo, koho ještě pár let předtím národ nenáviděl, neb mu bral iluze o vlastní výjimečnosti ve sporu o rukopisy i iluze o vlastní humanitě poukazem na celospolečenský antisemitismus v případě vraždy Anežky Hružové. Rukopis Královédvorský a Zelenohorský stejně jako Hilsneriáda ukazují hodně o národu, kterému nakonec Masaryk obětoval svůj život a vytvořil z něj svou republiku. Je však otázka, nakolik mu vtiskl také své východisko, abrahamovsky, tj. duchovně, zakotvenou humanitu a zodpovědnost. Tak jako Havel svého času donutil lid český volat: "Svobodu, svobodu!", ač ve skutečnosti toužil tento lid především po lepších ekonomických časech, stejně tak Masaryk vykouzil republiku jako prostor svobody a tolerance zakotvené nikoli (!) v lidské dohodě (ta byla v národnostních pútkách první republiky vlastně nemožná), ale v Božím nároku - byť lid český si tehdy přál především ukončení německého vlivu. Přiznejme si, že Havel i Masaryk jsou otci zakladateli především proto, že se ocitli ve správném dějinném okamžiku na správném místě. Už jen srovnání s dalšími našimi prezidenty, tu více tu méně svobodně zvolenými, nás vystavuje tvrdému poznání o nás. A právě toto kritické zhodnocení uplynulých 100 let velmi postrádám, stejně jako postrádám kritické srovnání dneška a minulosti při přebujelých oslavách naší církve. Kam jsme se za 100 let dostali? A není to tím, že jsme opustili Boha? Pokládejme si tyto otázky uprostřed oslav, které kolem probíhají. A vnášeje do společnosti to, na čem skutečně stojí (nejen) Masarykova koncepce státu, ale měla by stát i naše církve, tj. náboženský, tj. Bohu zodpovědný, rozměr člověka i demokracie.